

NEWSLETTER NR 2

Zrealizowany w ramach projektu "Prowadzenie punktów nieodpłatnej pomocy prawnej, świadczenie nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego oraz wykonywanie zadań z zakresu edukacji prawnej w roku 2022"

Artykuł nr 1

„Mediacja w prawie karnym oraz w sprawach cywilnych i rodzinnych – podstawowe zagadnienia”

Na wstępie warto zaznaczyć, iż mediacja to *„dobrowolny i poufny sposób rozwiązywania sporów, powstałych w wyniku przestępstwa, w drodze porozumiewania się pokrzywdzonego i podejrzanego/oskarżonego, z pomocą bezstronnego i neutralnego mediatora (mediacja może dotyczyć wszystkich przestępstw)”**.

Skorzystanie z mediacji w toku postępowania karnego, gdzie ścierają się interesy oraz postawy pokrzywdzonego oraz oskarżonego pozwala na uzyskanie wielu korzyści, zwłaszcza dla pokrzywdzonego przestępstwem. Przede wszystkim pokrzywdzony ma możliwość łatwiejszego rozwiązania sporu i problemów jakie wyniknęły z przestępstwa na drodze polubownej i na warunkach jakie pokrzywdzonego satysfakcjonują, a także pozwala na pełniejsze przedstawienie oczekiwań (w kontekście np. odszkodowania czy zadośćuczynienia za krzywdy spowodowane przestępstwem) wobec oskarżonego, a także na przyspieszenie możliwości uzyskania rekompensaty, odszkodowania.

Z kolei warto zaznaczyć, iż mediacja jest także korzystna dla oskarżonego z kilku powodów. Po pierwsze, pozwala na sprawniejsze uzyskanie porozumienia z pokrzywdzonym w materii sposobu oraz terminu naprawienia szkody czy też zadośćuczynienia, a także pozwala na szybsze zakończenie postępowania karnego. Dzięki usprawnieniu postępowania, pojednaniu z pokrzywdzonym, mediacja pozwala często na zmniejszenie kosztów postępowania karnego, ale również pozwala na stworzenie oskarżonemu szansy na łagodniejsze potraktowanie przez sąd. Jak wynika z art. 53 § 3 kk, wymierzając karę sąd bierze także pod uwagę pozytywne wyniki przeprowadzonej mediacji pomiędzy pokrzywdzonym a sprawcą albo ugodę pomiędzy nimi osiągniętą w postępowaniu przed sądem lub prokuratorem. Jak wskazuje się powszechnie, mediacja może dla sprawcy skutkować:

- „- nadzwyczajnym złagodzeniem kary (art. 60 § 2 pkt 1 kk);
- odstąpieniem od wymierzenia kary, a nawet od obligatoryjnego orzeczenia środka karnego we wszystkich wskazanych w ustawie przypadkach;
- uwzględnieniem wniosku oskarżonego o dobrowolne poddanie się karze (art. 387 kpk);
- uznaniem faktu zawarcia ugody jako okoliczności łagodzącej przy wymiarze kary”**.

Warto też zaznaczyć, że w szczególności w sprawach z tzw. oskarżenia prywatnego, mediacja pozwala na szybsze pojednanie się między stronami, a także jest swego rodzaju alternatywnym rozwiązaniem dla *posiedzenia pojednawczego* w sprawach, które dotyczą

przestępstw z oskarżenia prywatnego. Pozwala to także – w materii przestępstw prywatnoskargowych – na sprawniejsze uzyskanie przez pokrzywdzonego oczekiwanego rezultatu procesowego.

**Opracowano na podstawie: <https://www.gov.pl/web/sprawiedliwosc/postepowanie-mediacyjne-w-sprawach-karnych> oraz <https://poznan.so.gov.pl/mediacje-w-sprawach-karnych,m,mg,386,387,400>*

Podobnie jak w sprawach karnych, definicja mediacji w sensie ścisłym nie ulega zasadniczo zmianie również i w sprawach z zakresu prawa cywilnego oraz rodzinnego, a jedynie przybiera pewnego rodzaju inne formy i ukierunkowana jest na szczególne i specyficzne cele związane z istotą i zasadami postępowań o charakterze cywilnym i rodzinnym. Jak już wskazano wcześniej, „*mediacja jest dobrowolną, poufną metodą rozwiązywania sporu, w której strony sporu, z pomocą bezstronnego i neutralnego mediatora, samodzielnie dochodzą do porozumienia.*”³

Warto zaznaczyć, iż mediacja jest możliwa we wszelkich sprawach, w których przepisy prawa pozwalają na zawarcie ugody. Mediacja w szczególności prowadzona być może w sprawach z zakresu spraw pracowniczych, w sprawach o zapłatę (co w szczególności jest istotne w relacjach pomiędzy podmiotami prowadzącymi działalność gospodarczą), ale także w sprawach z zakresu działy spadku, zniesienia współwłasności czy też podziału majątku po rozwodzie. Istotnym aspektem niniejszej tematyki, jest także możliwość skorzystania z mediacji w sprawach z zakresu prawa rodzinnego, np. w kwestii ustalenia kontaktów z dzieckiem, ustalenia wysokości alimentów, w sprawach rozwodowych czy też w materii zakresu i sposobu wykonywania władzy rodzicielskiej, co jest szczególnie ważne, gdyż w tego typu sprawach uwzględniane winno być dobro dziecka, a porozumienie pomiędzy rodzicami i dojście do porozumienia w jakże zasadniczych kwestiach dotyczących władzy rodzicielskiej i kontaktów, a także utrzymania dziecka oraz rodziny, jest niezmiernie istotne pod kątem właściwego i bezspornego dojścia do rozwiązania częstych sporów na tle rodzinnym oraz majątkowym.

Mediacja pozwala bowiem stronom na szybkie i tanie rozwiązanie konfliktów w formie polubownego porozumienia, co skutkuje zasadniczo brakiem dalszego zaognienia sporów, pozwala na utrzymanie rozsądnych relacji między stronami, a także sprzyja ekonomicznie procesowej, docelowo obniżając koszty postępowań oraz przyspieszając ich przebieg, co skutkuje korzystnymi dla obu stron sporu rozwiązaniami.

Mediacja może być prowadzona jeszcze przed wniesieniem sprawy do sądu, albo już po wszczęciu postępowania a takowy wniosek o mediację może wnieść każda ze stron postępowania. Wybór mediatora zależy od stron, bądź – w przypadku braku zgody w tej materii – do Sądu. Podkreślić należy, iż mediacja pozwala na sprawniejsze prowadzenie postępowania i uzyskania rozwiązania sporu, który będzie zasadniczo satysfakcjonował strony, bez eskalacji konfliktu oraz negatywnych emocji.

**Opracowano na podstawie: <https://www.gov.pl/web/sprawiedliwosc/postepowanie-mediacyjne-w-sprawach-cywilnych>*

radca prawny Władysław Pason

Artykuł nr 2

„Mediacje w prawie karnym i cywilnym – przebieg mediacji i skutki ugody mediacyjnej”

Mediacja w postępowaniu karnym jest dobrowolnym sposobem rozwiązywania sporów pomiędzy pokrzywdzonym a oskarżonym, które to powstały na tle popełnionego przestępstwa. Głównym celem mediacji jest doprowadzenie do ugody pomiędzy oskarżonym i pokrzywdzonym, co pozwala na szybsze naprawienie szkód i zadośćuczynienie krzywdom spowodowanym przestępstwem, a także daje pewne możliwości procesowe korzystne dla oskarżonego.

Sprawa trafić może do mediacji już na etapie postępowania przygotowawczego (np. z inicjatywy podejrzanego lub pokrzywdzonego czy też na wniosek organu prowadzącego postępowanie, np. prokuratora), ale także już na etapie postępowania przed Sądem, w toku procesu (wtedy sprawę do mediacji kieruje Sąd – za zgodą pokrzywdzonego i oskarżonego).

Mediator – w przypadku chęci skorzystania z jego pomocy – zostaje wyznaczony, zasadniczo, z listy prowadzonej w Sądzie Okręgowym.

Jak przebiega proces mediacji? Po pierwsze, w momencie kiedy uzyskane zostaje postanowienie o skierowaniu sprawy karnej do mediacji, wyznaczony mediator kontaktuje się ze stronami postępowania, tj. z oskarżonym/podejrzany i pokrzywdzonym, informując o podstawowych kwestiach związanych z procedurą mediacyjną. Następnie, jeżeli nie uczynił tego wcześniej stosowny organ, mediator odbiera od stron zgodę na uczestniczenie w mediacji, a także sposób jej prowadzenia (bezpośrednio, gdzie spotyka się oskarżony z pokrzywdzonym, albo bez bezpośredniego kontaktu, za pośrednictwem mediatora). Oczywiście, strony na każdym etapie mediacji mogą ją zerwać i zrezygnować z udziału. Bezstronny mediator, dochowując zasad poufności, sporządza pisemne sprawozdanie z mediacji (warto zaznaczyć, że co do zasady mediator nie może zostać przesłuchany jako świadek co do faktów, o których dowiedział się od stron w trakcie postępowania mediacyjnego).

Mediacja zakończyć się może w sposób dwojaki: wypracowaniem i zawarciem ugody albo brakiem jej zawarcia.

Mediator przekazuje Sądowi czy innemu właściwemu organowi sprawozdanie wraz z podpisaną przez pokrzywdzonego i oskarżonego ugodą, jeżeli takowa została przez strony zawarta (ugoda nie kończy postępowania karnego). Jednakże Sąd bierze pod uwagę wyniki mediacji przy rozstrzyganiu sprawy co może skutkować pozytywnie dla oskarżonego i doprowadzić np. złagodzenia kary (dyrektywy wymiaru kary), a nawet i odstąpieniem, gdy to możliwe, od wymierzenia kary czy też środka karnego.

Dla pokrzywdzonego, takowa ugoda, może prowadzić do znacznego ułatwienia kwestii uzyskiwania odszkodowania czy zadośćuczynienia.

Mediacja w postępowaniu cywilnym, podobnie jak powyżej, jest dobrowolnym sposobem rozwiązania sporu między stronami (np. powodem i pozwanym, wnioskodawcą i uczestnikiem - w zależności od prowadzonego trybu postępowania). Głównym celem mediacji również jest doprowadzenie do ugody między w/w stronami, co pozwala na szybsze rozwiązanie zaistniałego między nimi sporu. Zgodnie z obowiązującymi przepisami Kodeksu postępowania cywilnego, mediację prowadzi się na podstawie zawartej między stronami umowy o mediację albo na podstawie postanowienia Sądu prowadzącego sprawę, który kieruje strony do mediacji. Należy zwrócić uwagę, iż mediację można prowadzić zarówno przed wytoczeniem sporu sądowego, jak również - za zgodą stron - w toku procesu cywilnego. Mediatorem może być osoba fizyczna mająca pełną zdolność do czynności prawnych, korzystająca w pełni z praw publicznych. Podkreślenia wymaga, iż mediatorem nie może być sędzia.

Wszczęcie mediacji przed wszczęciem procesu cywilnego następuje w momencie doręczenia mediatorowi wniosku o przeprowadzenie mediacji, z dołączonym dowodem doręczenia jego odpisu drugiej stronie. Opisany wniosek o przeprowadzenie mediacji powinien zawierać oznaczenie stron pozostających w sporze, dokładne określenie żądania, przytoczenie okoliczności uzasadniających żądanie, podpis strony oraz wymienienie załączników. Jeżeli strony zawarły umowę o mediację na piśmie, do wniosku dołącza się również odpis tej umowy.

Natomiast w toku postępowania sądowego, Sąd może skierować strony do mediacji na każdym etapie postępowania. Jeżeli strony nie dokonały wyboru osoby mediatora, Sąd, kierując strony do mediacji, wyznacza mediatora mającego odpowiednią wiedzę i umiejętności w zakresie prowadzenia mediacji w sprawach danego rodzaju, biorąc pod uwagę w pierwszej kolejności stałych mediatorów. Po skierowaniu stron do mediacji, przewodniczący niezwłocznie przekazuje mediatorowi dane kontaktowe stron oraz ich pełnomocników, w szczególności numery telefonów i adresy poczty elektronicznej. Sąd wyznacza czas trwania mediacji na okres do trzech miesięcy. Mediator niezwłocznie ustala termin i miejsce posiedzenia mediacyjnego. Wyznaczenie posiedzenia mediacyjnego nie jest wymagane, jeżeli strony zgodzą się na przeprowadzenie mediacji bez posiedzenia. Z przebiegu mediacji sporządza się protokół, w którym oznacza się miejsce i czas przeprowadzenia mediacji, a także imię, nazwisko (nazwę) i adresy stron, imię i nazwisko oraz adres mediatora oraz wynik mediacji. Jeżeli strony zawarły umowę przed mediatorem, umowę zamieszcza się w protokole albo załącza się do niego. Przez podpisanie ugody strony wyrażają zgodę na wystąpienie do sądu z wnioskiem o jej zatwierdzenie, o czym mediator informuje strony. Jeżeli zawarto umowę przed mediatorem, Sąd wniosek strony niezwłocznie przeprowadza postępowanie co do zatwierdzenia ugody zawartej przed mediatorem. Umowa zawarta przed mediatorem, po jej zatwierdzeniu przez sąd, ma moc prawną ugody zawartej przed sądem. Umowa zawarta przed mediatorem, którą zatwierdzono przez nadanie jej klauzuli wykonalności, jest tytułem wykonawczym.

**opracowano m.in. na podstawie: <https://www.gov.pl/web/sprawiedlivosc/postepowanie-mediacyjne-w-sprawach-karnych>*

radca prawny Władysław Pason